

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1936.

Första kammaren.

Nr 9.

Lördagen den 15 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av närslutna läkarintyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under den tid, som intyget angiver.

John Sandén.

Härmed intygas, att riksdagsman *John Erik Sandén* för närvarande vårdas å Maria Sjukhus med. avd. för sockersjuka och att han under de närmaste 14 dagarna torde vara oförmögen att delta i riksdagsarbetet.

Stockholm den 14 febr. 1936.

Erik Nyström,

leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare herr *Berg, Robert*, under 12 dagar, räknat från och med den 18 i denna månad.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 73, angående försäljning av Väsby kungsgård i Sala stad.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtande nr 3 och första lagutskottets utlåtande nr 8.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till tecknande av aktier i aktiebolaget Aerotransport; och

nr 26, i anledning av väckt motion om anslag för bestridande av vissa kostnader i samband med tvist om kraftleverans från Trollhätte kraftverk.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för lämnande av ersättning av statsmedel för taxeringsarbete i Stockholms stad m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner angående inskränkning i fråga om uppläsandet av världsliga kungörelser vid svenska kyrkans gudstjänster; och nr 4, i anledning av väckt motion angående förbud för politiska partier att använda främmande makters rikssymboler i sin verksamhet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om understöd från allmänna arvsfonden till semesterhjälp åt mödrar.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion rörande understöd från allmänna arvsfonden.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 18, vilken behandlats av första lagutskottet, hade fröken *Wellin* m. fl. hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, huruvida medel från allmänna arvsfonden kunde utgå till semesterhjälp åt behövande mödrar med minderåriga barn, samt för riksdagen framlägga härav eventuellt föranledda förslag.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vid utdelande av understöd ur allmänna arvsfonden även beakta behovet av semesterhjälp åt behövande mödrar med minderåriga barn eller, därest Kungl. Maj:t icke funne nämnda behov kunna tillgodoses med gällande avfattning av bestämmelserna i lagen om allmänna arvsfonden, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagändring i sådant syfte.

Reservation hade avgivits av herrar *Klefbeck, Löfgren, Lindqvist* och *Lindberg* i Umeå, vilka anförde:

»Det med motionen avsedda syftet finna vi synnerligen behjärtansvärt. Emellertid bör detsamma tillgodoses på annat sätt än med allmänna arvsfondens medel. Arvsfondens användning måste enligt vårt förmenande klart och tydligt begränsas till det ändamål, för vilket fonden tillskapades. Så har också hittills skett. Att, på sätt motionärerna ifrågasatt, utvidga användningsområdet härutöver torde, åtminstone så länge fonden icke nått en betydligt större omfattning än nu är fallet, icke böra ifrågakomma.

På grund av det anförda få vi hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag ber först att få i allra största korthet redogöra för det föreliggande ärendet.

Som kammaren vet, infördes år 1928 en ny lag om arv, och i samband därmed beslöt riksdagen även att införa en lag om arvsfond. Genom lagen om arv uteslötos en hel mängd släktingar, kusiner och mera avlägsna, från att komma i åtnjutande av arv efter en arvlätare. Man ville nämligen såsom grund för arvets utgående fastställa, att det borde föreligga antingen blodsbånd eller gemenskap mellan arvlätaren och arvingarna, och i alldeles särskild grad borde barn ha företräde till arv. Det låge nämligen i arvets natur, att föräldrars egendom övergick till barnen.

Nu finnes det emellertid åtskilliga personer, som inte efterlämna några barn men väl kunna efterlämna förmögenhet, och om de då inte heller ha andra närmare släktingar, som vore arvsberättigade enligt nya lagen, så uppkom frågan, vart medlen då skulle gå. Det var för att tillgodose det syftet, som arvsfonden inrättades. Uppgiften för den skulle vara att lämna hjälp till »barns och ungdoms vård och fostran». En person, som sålunda inte hade egna barn att fostra upp, skulle kunna få träda in i samma syfte och giva åt

Om understöd från allmänna arvsfonden till semesterhjälp åt mödrar.
(Forts.)

andras barn det handtag, som de behöfve för att komma fram i livet och bli till nytta för sig själva och samhället.

Jag har sett ett par fall refereras i tidningarna -- det kan hända, att det finnes flera -- där det berättats om personer, som inte hade några enligt nya lagen arvsberättigade släktingar och som inte hade gjort något testamente, men som förklarar, att de icke hade gjort detta just därför, att om de inte vidtog någon åtgärd, så skulle deras egendom gå till barns och ungdoms fostran och vård. Och det var det intresset, som låg dem varmast om hjärtat, och deras önskan blev sålunda uppfylld, utan att de behöfve vidtaga någon särskild åtgärd.

När nu den här propositionen 1928 kom till riksdagen med det innehåll, som jag i korthet har antytt, då väcktes det här i riksdagen motioner, som gingo ut på, att avkastningen från den tilltänkta fonden icke bara skulle gå till barns och ungdoms fostran och vård, utan också till understöd av åldringar och andra hjälpbehövande personer. Lagutskottet, som är ett fint och ädelt utskott, lät sig lockas med på de där förslagen och tillstyrkte riksdagen att utvidga programmet för arvsfonden. Det var emellertid några hårdhärtade reservanter, som satte sig till motstånd och yrkade bifall till den kungl. propositionen oförändrad. I förbigående kan jag nämna, att den, som på den tiden var justitieminister, var professor Thyren, och han gick i riksdagen med kraft in för propositionens förslag, och reservationen vann seger i båda kamrarna.

Nu skall jag gå förbi vad som sedan förekommit i det här ärendet, för att inte allt för mycket trötta kammaren, och i stället genast gå in på det, som närmast föreligger i dag. Det var nämligen så, att i slutet av förra året, tror jag, arvsfonden fick ett ovanligt stort belopp, och då vaknade hos en varmhjärtad motionär i andra kammaren tanken, att man nu skulle passa på och söka få litet av de där pengarna till ett annat behjärtansvärt syftemål, nämligen för att hjälpa mödrar, som voro utslitna och behöfve rekreation och vederkvickelse, och det är den motionen, som har lockat majoriteten i lagutskottet med sig.

Om det syftet skall jag inte yttra ett endaste ord till motsägelse, om jag så får säga, ty det är alldeles uppenbart, att det syftet ligger oss allihopa på det allra varmaste om hjärtat, och det fanns inte en i utskottet, som sökte bestrida det syftet. Men det kan inte hjälpas, att man i alla fall är litet rädd att gå den här vägen, som nu är föreslagen. Det är nämligen så, att det här behovet av hjälp åt utslitna mödrar har allaredan i någon mån tillgodosetts. I det kyrkliga församlingsarbetet förekommer det i ganska stor utsträckning, att man anordnar möjligheter för utsläpade mödrar att få komma ut till rekreation på somrarna. Man sätter dem i stånd genom resebidrag och litet underhållsbidrag att kunna komma ut till anhöriga på landet och få ligga där en månad, eller också att komma till hem, som särskilt äro upprättade, där de kunna få den ömmaste vård, och där de i en byggnad intill det stora hemmet kunna få lämna in sina barn till vård, så att de själva skola få vara ostörda. Vidare har, såsom vi veta, förra riksdagen beviljat ett mycket stort anslag för bidrag till uppförande av bostäder åt barnrika familjer, så att de skulle få en rymlig och bra bostad. Därmed tillgodoses även i icke ringa mån motionens syfte, nämligen att underlätta mödrarnas liv och arbete. Och riksdagen har även lämnat ett mycket stort bidrag till sådana familjer för att de skola kunna betala den hyra, som är nödvändig. Om jag inte minnes fel, föreslår socialministern i statsverkspropositionen i år ökade bidrag till dessa ändamål. Det är klart, att det på många håll är så, att detta inte fyller behovet, men det är i alla fall rätt mycket gjort.

Om understöd från allmänna arvsfonden till semesterhjälp åt mödrar.
(Forts.)

Vad nu beträffar den här arvsfonden, har jag fått en uppgift — jag vågar inte absolut stå för den — om att den aldrig har varit så synnerligen stor. Det disponibla beloppet har varit, har det sagts mig, omkring 2 miljoner på 5 år. Vidare är det så, att när folk donerar pengar, så donera de i allmänhet till äldre personer av olika kategorier och bland annat då också till mödrar med många barn. Däremot är det ytterligt sällan, endast undantagsfall, som man får någon donation till barns och ungdoms fostran och vård.

Med detta har jag bara velat påpeka, att det syfte, som här är före, i viss mån är tillgodosett, och jag är för min del mycket villig att stödja det nya förslaget om bostadsbidrag, när det kommer upp, både om bidrag till byggnande av bostäder och till möjlighet att kunna betala hyran för dessa bostäder. Men nu kommer jag till det, som striden rör sig om, och därför ber jag kammaren vara god att observera det. Jag anser mig nämligen inte det ringaste vederlagd, om någon i kammaren stiger upp, driven av sitt goda hjärta, och talar om motionens behjärtansvärda syfte. Det är att svara i väst, när vi ropa i öst, ty om motionens syfte är det ingen strid. Däremot är det strid om huruvida vi skola taga pengarna ur denna, så vitt jag vet, enda fond, som vi ha för barns och ungdoms fostran och vård. Vi avgjorde i onsdags ett ärende, som vi alla komma ihåg. Det gällde beviljande av bidrag till studielån för ungdoms utbildning. Det var fråga om ett rätt stort belopp. Det gällde både avkomsten av den gamla fonden och nytt bidrag. Hur långt räcker nu det där? Ja, som kammaren minnes, så står det i redogörelsen, att vid den sista fördelningen av dessa medel var det blott 117 »nya sökande», som man säger, som kunde få bidrag, och antalet sådana sökande var inte mindre än 1,045. Bara dessa siffror visa, vilket oerhört behov som föreligger av att fonden kommer till användning för det ändamål, som är avsett med densamma.

Man kan nu fråga: hur ha dessa medel använts under de gångna åren? Ja, det har varit till att upprätta barnhem av olika slag, där barn skulle få fostran och vård under olika förfall för mödrarna. Det är sålunda inte alls fråga om att skilja barnen från deras föräldrar, såsom det är fråga om, när det gäller vanartiga barn, utan det gäller här att för tillfället eller för längre perioder taga hand om barnen och fostra dem, för att bereda hjälp åt just mödrarna. Vidare ha medlen använts, fast mer och mer i minskad omfattning och på sista tiden tror jag inte alls, till direkta kontantbidrag åt barnrika familjer. Och så på sista tiden ha medlen i ökad grad använts till olika sorters studiehjälp åt barnen, för teoretiska och praktiska studier.

Det är nu denna lilla fond, som är anslagen till barns och ungdoms fostran och vård, som motionärerna och utskottet vilja ha splittrad. Reservanterna däremot tycka, att när fonden är så liten, borde dess medel kunna få utgå till detta ändamål. Om vi svenskar ha en stor idé någon gång, så skola vi väl våga att fullfölja den idén och inte av några hastigt påkomna känslöstämningar låta oss lockas med på att förstöra och splittra sönder densamma. Det kom här för mig en gammal historia, som kanske är litet elak, men det berättas i de gamla skrifterna om en profet i Israel, som läxade upp sin lättsinnige konung, och han gjorde det på det sättet, att han berättade en liknelse och talade om en rik godsägare, som hade hundrade får, vill jag minnas, och vid sin sida hade en granne, som hade ett enda fattigt litet lamm. Så fick den rike gäster och skulle ställa till kalas för dem, och då tog han det fattiga lilla lammet och slaktade det och bjöd sina gäster. Det där kom för mig helt oförmodat. Jag vill ju rakt inte säga, att mitt kära utskott på något vis är några sådana där blodtörstiga rövare, men den historien kan kanske i alla fall giva kammaren en liten tankställare, innan den drager i väg och låter sig lockas av sina varma

Om understöd från allmänna arvsfonden till semesterhjälp åt mödrar.

(Forts.)

känslor. Vi ha, säger jag, den här enda lilla fonden, och vi önska, att den skall få användas till sitt egentliga ändamål. Och jag vill vädja till kammaren att låta bli att splittra den här fonden, så att det blir ingenting kvar av den. Det finnes ju ingenting, som hindrar, att en motionär nästa år kommer och har hittat på något annat ömhjärtat ändamål, som kan ligga oss alla om hjärtat, och så kan det fortsätta snart sagt hur länge som helst, och till sist blir det rakt ingenting kvar av hela tanken och hela fonden.

Jag skulle med dessa ord, herr talman, vilja varmt vädja till kammaren att stå fast vid lagens gällande regler och sålunda bifalla det yrkande, som vi ha ställt i reservationen.

Häri instämde herrar *Sandegård, Otto Wangson, Ruben Wagnsson, Anders Andersson och Berling.*

Herr Åkerman: Herr talman! Jag får verkligen säga, att jag känner mig en smula generad och brydd, då jag skall uppträda mot den föregående talaren och det sympatiska anförande han här har hållit. Han nämnde bland annat, att alla i utskottet äro besjälade av samma varma syfte, så att det är inte någon strid mellan oss beträffande vår ställning till denna välgörenhetsfråga. Jag ber att få tacka honom för att han säger det, så att vi ha det klart för oss alla, att här inte är någon som helst strid inom utskottet eller någon olikhet i uppfattningen om det behjärtansvärda i saken.

Den föregående ärade talaren har nu ställt sig på en annan sida än utskotts-majoriteten och anser av någon ömhet om fonden, att man bör vara försiktig. Jag förstår så väl hans tanke därvidlag. Men här är det ju inte fråga om, som han säger, att splittra fonden. Det framgår ju av utskottets yttrande, att vi anse, att det här strängt taget — kanske dock med någon pressning av ordalagen — i alla fall inte är fråga om någonting nytt, utan endast om en liberalare tolkning av de ordalag, som redan stå inskrivna i lagen, ty då man talar om att bereda vård och fostran åt barn, så ligger det väl snubblande nära, då barn ju behöva en vårdarinna, att man försöker i någon mån att styra till på det sättet, att det blir modern, som får vårda barnen för de medel, som här äro i fråga.

Jag kan inte hjälpa, att jag tycker, att det inte var riktigt rätt av herr Klefbeck då han sade, att vi vilja splittra fonden genom den här åtgärden. Han berättade på sitt fina, älskvärda och skämtsamma sätt en historia från den heliga skrift och skyndade sig att säga, att han inte ville likna oss andra i utskottet vid några sådana där blodtörstiga rövare, som slaktade andras lammungar och serverade sina gäster. Men eftersom vi nu äro inne på bibeln, skall jag be att få erinra herr Klefbeck om en annan liten episod, som jag kommit att tänka på flera gånger vid behandlingen av det här ärendet, nämligen om den röst, som hördes i folkhopen en gång: »Herre, vad förslår detta bland så många?» Det är väl den tanken, som går igen här nu hos reservanterna. Vad förslår det bland så många? Ja, jag erkänner villigt, att man kan fråga: Vad förslår det? Men den frågan kan ju riktas mot all social omvårdnad. Vad förslår det bland så många? Men vi måste förtröstansfullt gå fram och hoppas, att det ändå skall bli till någon välsignelse.

Nu tror jag för min del, att det kan hända, att denna lilla lagändring — om det nu anses behöfligt med en lagändring och inte anses räcka med en ändrad praxis för utdelandet — kan löna sig. Jag vill hoppas, att människor inte allenast förhålla sig passiva och låta fonden få de medel, som skola bliva danaarv, utan även att de äro så hyggliga att genom fromma gåvor till fonden stärka den. Och när folk får veta, att man vid tillämpningen, vid fondens handhavande

Om understöd från allmänna arvsfonden till semesterhjälp åt mödrar.
(Forts.)

är så liberal, att även fattiga utsläpade hustrur kunna få en liten skärv, då tror jag för min del, att offervilligheten blir större, så att man kan på det sättet få igen en del av det, som man genom en liberalare förvaltning ger ut.

Jag vill naturligtvis inte här stå och pressa fram någon tolkning av lagen, men nog ligger det väl ändå oändligt nära till hands, att man anser, att man hjälper barnen genom att sätta deras egen mor i stånd att vårda dem. Jag vill också tillägga, att jag har tyckt det vara omöjligt att ställa mig avvisande, ty jag vet knappast någon grupp av människor, som äro så försummade som utsläpade hustrur. Vi ha väl alla sett sådana bland de fattiga familjer, som vi ha kommit i beröring med. Det är egentligen ingen, som värderar deras arbete, utan de gå där så stilla och tysta, och så digna de ner till sist. »Har mamma ingen lön?» var det ett litet barn, som frågade, enligt vad som en gång berättats i en debatt här. »Har mamma ingen lön?» Nej, hon har inte det. Och ingen semester heller.

Jag tycker verkligen vi kunna denna gång taga detta lilla steg. Det är inte fråga om någon splittring, som herr Klefbeck sagt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Björck, Wilhelm: Herr talman! Jag kan till alla delar instämma med vad som nyss sades av den ärade reservanten, herr Klefbeck. Jag gör det desto hellre, som han ju på allt sätt uttryckte sin sympati för det syfte, som motionären och lagutskottets majoritet ha velat tillgodose. Men detta är en sak. En annan sak är, om detta skall tillgodoses genom arvsfonden, ty det måste då ske på bekostnad av arvsfondens hittillsvarande uppgifter.

Jag är ganska överraskad av den vidsynthet, om jag så får uttrycka mig, som lagutskottet har lagt i dagen, när det gällt att tolka uttrycket »barns och ungdoms vård och fostran». Såvitt jag känner, har Kungl. Maj:t hittills varit mycket försiktig vid utnyttjandet av arvsfondens medel just mot bakgrunden av denna bestämmelse. Man har sålunda ännu inte kunnat taga ställning till frågan, om det är möjligt att pressa in i arvsfondens uppgifter utdelande av stipendier till myndiga ungdomar, till studenter vid våra universitet och högskolor. Den frågan är fortfarande föremål för övervägande, och såvitt jag känner, råder det ganska stor tvekan om detta är möjligt.

Hur är det nu? Vi kunna säga, att vi på fyra år haft att disponera praktiskt taget ungefär två miljoner. Det gör, mina herrar, omkring 500,000 kronor per år. Det högsta belopp, som har utdelats, är 555,000 kronor, och det lägsta är 312,000 kronor. Det högsta belopp, som har influtit något år hittills, är 827,000 kronor. Räntorna på de medel, som lagligen skola fonderas, belöpte sig 1934/1935 till ungefär 100,000 kronor. Detta är alltså den enda säkra tillgången. Sedan beror det på vad som inflyter till fonden under årets lopp. Hittills har influtit så mycket, att man, som sagt, kunnat utdela ungefär en halv miljon om året. Men den, som har haft att syssla med dessa ärenden, har ideligen ställts inför den svåra uppgiften att med nuvarande dispositionsrätt fördela medlen på ett rimligt, riktigt och rättfärdigt sätt. Det har varit en oerhört stor efterfrågan, men tillgångarna ha inte alls svarat däremot.

Kungl. Maj:t vidtog i fjol den, som jag tyckte, mycket glädjande åtgärden att ställa ett belopp av 50,000 kronor till förfogande för de offentliga läroanstalterna till studiestipendier. Detta har möjliggjort, att mellan 150 och 200 mycket fattiga elever, uttagna bland en skara på över 1,000 med goda betyg, ha kunnat få studiehjälp under skoltiden fram till studentexamen. Kungl. Maj:t har också under förlidet år skridit till en efter min mening verkligt betydelsefull utvidgning av fondens uppgifter, då man har gått in för att understödja

Om understöd från allmänna arvsfonden till semesterhjälp åt mödrar.

(Forts.)

skolhem vid läroverken. I det avseendet har det gamla gymnasiet i Växjö, som är i särskilt hög grad landsbygdsbetonat, fått ett handtag av arvsfondsmedel, för att hemmet där skulle kunna komma i gång. Där finnas nu en tio stycken barn eller ungdomar ifrån den kringliggande nejden, som ha sitt uppehälle alldeles fritt eller också mot en mycket låg avgift. Detta har man kunnat uppnå med hittillsvarande resurser, och det vore önskvärt, om man kunde fullfölja den tanken. Men hur tänker nu lagutskottet? Man vill här tillgodose ännu ett syfte. Har man gjort några kalkyler över vad det kan innebära? Jag föreställer mig, att det inte alls är någon svårighet att uppbära 10,000 mödrar i den situation, det här gäller. Med 50 kronor åt var och en av dessa per år förbrukar man, såvitt jag kan räkna, hela det belopp, som nu står till arvsfondens förfogande. Och det är ju ändå en droppe i havet, både de 50 kronorna och de 10,000 mödrarna.

Och antalet är ingen fri konstruktion. Vi ha ju erfarenheter från ett närliggande område, moderskapsunderstödet. Man häpnar, då man finner, att av 85,000 mödrar beräknas 49,000 vara i den situationen att de skola vara lagligen berättigade till understöd. Det gäller alltså om 49,000 mödrar, att varken de själva eller deras män ha 500 kronors beskattningsbar inkomst. Inför detta faktum blir man en smula överraskad över lagutskottets optimism, att arvsfondens halva miljon skall kunna räcka till även för det nu ifrågasatta ändamålet. Och det kan väl inte vara rimligt att inkräkta på de mycket behjärtansvärda syften, som arvsfonden nu har kunnat tillgodose, till stor båtnad för fattiga barn och ungdomen i landet.

Egentligen beklagar jag, att lagutskottet inte på grundval av den motion, som föreligger här, har gått in för en mycket vidsträcktare utredning, inte bundit frågan till arvsfonden utan begärt en utredning om hur det syfte, för vilket motionären med all rätt nitälskat, skall kunna tillgodoses. Ty det är ett syfte, som förvisso bör tillgodoses, men det kan inte gå på den väg, som utskottet här anvisat.

Egentligen skulle jag med dessa utgångspunkter komma till ett yrkande om återremiss, men då jag väl känner, att sådana yrkanden inte ha någon framgång, om de inte komma överrumplingsvis, såsom skedde häromdagen, skall jag med denna motivering, herr talman, be att få instämma i reservationen.

I detta anförande instämde herr *Källman* och herr *Olsson, Oscar*.

Herr Larsson, Sam: Herr talman! Jag skall i likhet med den föregående ärade talaren be att få uttala den förhoppningen, att man inte må bli betraktad såsom motståndare till eller mindre intresserad för frågan att bringa hjälp åt behövande mödrar med minderåriga barn, om man motsätter sig, att den hjälpen skulle ges på det sätt, som första lagutskottet föreslår. Jag är för min del lika övertygad som någon därom att här föreligger ett mycket stort behov av hjälp ifrån det allmännas sida, och jag är också fullkomligt övertygad om att det är riktigt vad utskottet snarare antyder än säger, men vad dess ärade ordförande nyss utsade — det säges också uttryckligen i motionen — att hjälp åt mödrarna, för att göra dem friska och arbetsdugliga, också kan anses tjäna syftet att främja barns och ungdoms vård, så till vida som friska mödrar givetvis ha större utsikter att väl vårda sina barn. Men, herr talman, med den motivering, som här är angiven, finns det knappast några sociala syften, som inte skulle kunna tillgodoses ur arvsfonden. Jag behöver bara hänvisa till en sådan sak som exempelvis bostädernas beskaffenhet. Vem kan förneka, att denna är av allra största betydelse för barns

Om understöd från allmänna arvsfonden till semesterhjälp åt mödrar.
(Forts.)

fostran och vård? Men ingen vill väl dock göra gällande, att det skulle vara möjligt att från denna fond taga medel även till förbättrande av bostäder.

Då jag har haft tillfälle att vara med om prövningen av ärenden, som gällt utdelning av medel ur arvsfonden, kan jag vitsorda, att det finns ingenting vid den prövningen, som är svårare än att nödgas säga nej till så många utomordentligt väl vitsordade och väl styrkta ändamål, för vilka anslag sökas. Det finns inom området för arvsfondens ursprungliga och i lagen inskrivna syfte alltjämt en mängd fall ohjälpta, där hjälp borde kunna ges. Jag vill därjämte erinra om att när det gäller vissa områden av barnvården, som äro direkt beroende av arvsfondsmedel, t. ex. barnvårdsförbundens verksamhet och de i anslutning därtill upprättade barnhemmen, skulle man måhända, om man bestrede nämnvärda utgifter med arvsfondsmedel till andra ändamål, kunna riskera, att man inte skulle kunna fullgöra det, som dock här måste anses vara det primära. Det finns i fråga om den direkta hjälpen för vård och fostran av barn ännu många icke tillgodosedda ändamål, som främst borde komma i fråga. Jag behöver t. ex. bara nämna en sak, som icke så sällan dyker upp: hjälp för vård och fostran av barn till fränskilda föräldrar. Där finns en grupp av barn, som egentligen ingen känner något riktigt ansvar för och där det är nödvändigt, att man försöker på ena eller andra sättet bringa hjälp.

Då jag sålunda, herr talman, har den mycket bestämda uppfattningen, att det för det i lagen inskrivna syftet med arvsfonden alltjämt är av allra största betydelse, att man kan disponera alla de medel, som kunna bli tillgängliga, så förefaller det mig vara mer än riskabelt att utvidga användningen på det sätt, som första lagutskottet har antytt. Jag ber för min del att liksom flera föregående talare varmt få vädja till kammaren att icke låta förleda sig, av hänsyn till det i och för sig behjärtansvärda, synnerligen behjärtansvärda syftet att hjälpa mödrarna, till att här måhända göra större skada än nytta.

Jag ber sålunda, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

I herr Sam Larssons yttrande instämde herr *Andersson, Elof*, och herr *Larsson, Johan*.

Herr Löfgren: Herr talman! Då jag antecknat mig som reservant, anser jag mig böra säga ett par ord, ehuru jag i huvudsak kan inskränka mig till att biträda de synpunkter, som framhållits av den förste talaren, min medreservant herr Klefbeck. Det är endast en erinran av snarast formell natur, som jag skulle vilja göra.

Jag vill då påminna om att det av lagutskottets majoritet framlagda yrkandet i främsta rummet går ut på att få till stånd en sådan tolkning av den nuvarande bestämmelsen om arvsfonden, att man utan någon lagändring skulle kunna få en vidsträcktare användning av fondens medel. Av de anföranden, som ha hållits här bl. a. av en nuvarande representant för socialdepartementet och en föregående socialminister, bör det vara klart, att den tanken hos lagutskottet inte kan genomföras. Lagen om arvsfonden har tillämpats så, som enligt min mening dess avfattning utan tvivel kräver, nämligen att arvsfonden skall användas uteslutande för främjande av barns och ungdoms vård och fostran, och i det syftet rymmes inte det ändamål, som motionen vill främja.

Det har också framgått av de anföranden, som ha hållits här, att fondens

Om understöd från allmänna arvsfonden till semesterhjälp åt mödrar.
(Forts.)

medel inte äro större än att de väl behövas för det syfte, som nu är begränsat på sätt i arvsfondslagen sägs, och att det utan tvivel skulle lända till skada för det hela, därest en ytterligare splittring av användningen av fondens medel skulle komma till stånd.

Jag skall därför, herr talman, be att få också jag på det bestämdaste avråda från att anta lagutskottets förslag och yrkar bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Åkerman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 och bifaller den vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion rörande ändring av gällande införsellag, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om utomäktenskapligt barns arvsrätt m. m.

*Ang. utom-
äktenskapligt
barns arvsrätt
m. m.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 189, vilken behandlats av första lagutskottet, hade fru *Nordgren* m. fl. anhållit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning dels angående utvidgande av den ömsesidiga arvsrätten mellan utomäktenskapligt barn samt dess fader och fädernefränder, dels ock angående utvidgande av sådant barns rätt att antaga faderns släktnamn samt att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga de förslag till lagändringar, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig, förutsättningslös utredning angående de utomäktenskapliga barnens rättsliga ställning samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Ang. utomäktenskapligt barns arvsrätt m. m. (Forts.)

Herr **Hammarskjöld**: Det är mig ingalunda förborgat, herr talman, vilken praktisk betydelse det brukar ha, då såsom i förevarande fall ett utskottsutlåtande föreligger till kammarens behandling utan att vara åtföljt av någon reservation. Jag anser mig emellertid icke kunna underlåta att tillkännagiva en avvikande mening.

Vid motiverande av denna mening skall jag emellertid, åtminstone i första hand, avstå från att ingå på något bedömande av de skäl, som anförts från ena och andra sidan, för eller emot, en utvidgning av de utomäktenskapliga barnens rättigheter. Det är andra synpunkter, som jag framför allt önskar framhålla.

Utskottets hemställan går ut på en förutsättningslös utredning. Om uttrycket »förutsättningslös utredning» stundom icke med orätt betecknas såsom en sliten kliché, så beror det därpå, att uttrycket har blivit nött, då det har gällt att genomdriva ett förslag om utredning. När frågan sedan kommer tillbaka, hör man oftast mycket litet talas om att riksdagens förra beslut gällt en förutsättningslös utredning. Man brukar få höra, att riksdagen i viss mån bundit sig, och att, sedan regeringen effektuerat riksdagens beställning, har riksdagen att tacksamt mottaga denna leverans.

Tar man nu uttrycket »förutsättningslös utredning» efter orden, så innebär ett bifall till ett förslag om en sådan icke något som helst ståndpunktstagande. Det kan lika väl betyda, att man väntar eller önskar, att utredningen skall visa, att ingen ändring behövs, som det kan betyda, att man önskar en ändring. Emellertid torde det i de flesta fall, och så även nu, vara förhållandet, att man icke skulle inlåta sig på en begäran om utredning — så stor är arbetsbristen icke vare sig hos riksdagen eller hos administrationen — om man inte trodde, att det skulle kunna bli någon förändring. Något uttalande om i vilken riktning förändringen skall gå har ju inte gjorts, och i det avseendet kan man säga, att riksdagen erinrar om den legendariske bonddrängen, som, när han fick avslag på en begäran om löneförhöjning, förklarade sig vara nöjd med en lönesänkning, bara det bleve någon ändring.

En ändring får man således anse vara åsyftad, en ändring av nuvarande bestämmelser om de utomäktenskapliga barnens rättigheter, framför allt deras rättigheter till arv och till släktnamn. Den lag, som sålunda skulle ifrågasättas till ändring, är icke gammal. Den förskriver sig från 1928, och dess tillkomst har föregåtts av en så noggrann förberedelse, som gärna är möjlig i vårt land och som för resten knappast kan överträffas i något annat land heller. Frågan har behandlats två gånger av riksdagen och två gånger varit föremål för ingående undersökningar av en så förnämlig och sakkunnig institution som lagberedningen.

Redan däri ligger ju en viss presumtion emot att det skulle vara önskligt att nu ifrågasätta en ändring, vare sig i den ena eller andra riktningen. Åtminstone skulle det fordras starka skäl för det. Att det skulle finnas starka skäl för en ändring av de utomäktenskapliga barnens rättsställning i vad man kan kalla försämrande riktning, har jag aldrig hört omtalas. Det skulle således vara fråga om en ändring av denna rättsställning i vad man kan kalla förbättrande riktning. Då frågar jag: har någonting nytt inträffat sedan 1928, som kan motivera en önskan om ändring? Man får naturligtvis inte fästa sig vid den omständigheten, att två av de lagutskottsledamöter, vilka såsom reservanter år 1928 yrkade på en likartad utredning, numera äro ledamöter av den ministär, som, om allt går efter uträkning, kommer att handlägga frågan både på utredningsstadiet och på det stadium, då det blir fråga om proposition till riksdagen. Därvid bör man säkerligen icke fästa sig. Man bör fästa sig vid den praktiska erfarenheten.

Ang. utomäktenskapligt barns arvsrätt m. m. (Forts.)

Nu föreligger det åtminstone för mig icke några siffror beträffande verkningarna av den ändring, som infördes 1928 om verkan av s. k. arvsrättsförklaring, utan vad vi nu kunna jämföra är förhållandena nu och före 1917 års lag, då den särskilda bestämmelsen till förmån för trolovningsbarn, vilka ju redan ha ifrågasvarande rättigheter, infördes. Därvidlag har lagutskottet varit nog vänligt att meddela en statistik på sidan 11 i utlåtandet. Av denna statistik framgår, att medan år 1917 antalet trolovningsbarn var en niondel av hela antalet utomäktenskapliga barn, så var antalet trolovningsbarn i förhållande till hela antalet utomäktenskapliga barn år 1932 en tredjedel, således proportionsvis tre gånger så stort. Se vi sedan på Stockholm, bli siffrorna ännu mycket mer talande. År 1917 utgjorde trolovningsbarnen en tjuugoåttondel av hela antalet, år 1932 ungefär hälften. Med sådana siffror för ögonen, som utvisa, att 1917 års lag hade en kanske t. o. m. övöantat stor effekt, kan man verkligen fråga sig, om erfarenheten ger vid handen något behov av utsträckning av dessa rättigheter.

Det är ju som sagt fråga om en lag, som är ganska ny och som har tillkommit efter den omsorgsfullaste prövning. Men nu kommer också ett särskilt förhållande till. När lagberedningen återupplivades i början av detta århundrade, var avsikten, att den efter hand skulle utarbета en lagbok, motsvarande den ärevördiga lagboken av 1734. Denna avsikt kom att fördunklas, då i följd av personliga förhållanden, på vilka det inte är lämpligt att ingå nu, ordningen mellan de balkar, som upptogos till behandling, blev en annan än i 1734 års lag. I stället för att börja med giftermålsbalken och fortsätta med ärvdabalken, började man med jordabalken. Vidare fogade förhållandena det så, att två mycket viktiga partier, nämligen rättegångsbalken och strafflagen, motsvarande missgärningsbalken och straffbalken, blevo föremål för särskild behandling. Dessa frågor kommo att segla sin egen sjö, och deras seglats har som bekant ännu inte fört dem till någon hamn.

Trots att den ursprungliga avsikten med lagberedningens återupplivande, nämligen att åstadkomma ett sammanhängande motstycke till 1734 års lag, som skulle ersätta denna, icke synbarligen har hunnit till fullo förverkligas, kvarstår dock det förhållandet, att i vår civillag äro partierna om giftermål och arv bland de mest fundamentala och således hörande till de ämnen, där ändringar böra ske med allra största försiktighet. Det kan inte vara lämpligt, att man tid efter annan utan starka skäl fingrar och ändrar på det, som är ämnat att vara beståndsdelar i en sammanhängande codex. Och att det inte finns några starka skäl, tror jag mig redan ha antytt, och jag skall, om det behövs, kunna visa det ytterligare.

Nu har utskottet åberopat, att det för närvarande arbetar en befolkningskommission, vilken också kan ha intresse för dessa frågor. Jag är tacksam för denna erinran och vill gärna understryka den. Jag anser för min del, att befolkningskommissionens existens, långtifrån att vara ett skäl för den ifrågasatta riksdagsskrivelsen, tvärtom är ett skäl *emot* densamma. Befolkningskommissionen har icke mig veterligen hittills gjort sig känd för någon brist på mod till snabba och djärva initiativ, och om befolkningskommissionen under loppet av sitt arbete kommer underfund med, att en önskvärd tillökning av folkstocken är att vinna genom en stegrad benägenhet hos kvinnorna att sätta till världen utomäktenskapliga barn, och att denna benägenhet kan befördras genom att blivande utomäktenskapliga barn få ökade rättigheter, och om tillika befolkningskommissionen finner, att den således väntade kvantitetsökningen icke motsvaras, eller mera, av en befarad kvalitetsförsämring, då är jag övertygad om att befolkningskommissionen utan varje påstötning skall taga ett initiativ i ärendet.

Ang. utomäktenskapligt barns arvsrätt m. m. (Forts.)

Med åberopande av vad jag sålunda anfört, herr talman, anhåller jag att få hemställa, att kammaren med avslag på utskottets hemställan ville besluta, att ifrågavarande motion icke skall till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Häri instämde herrar *Trygger* och *von Geijer*.

Herr **Velander**: Herr talman! Då jag här tillåter mig säga några ord, är det närmast för att bekänna min tveksamhet inför första lagutskottets här föreliggande utlåtande, vid vars justering jag icke närvarit och på vars utformning jag sålunda icke kunnat inverka. Denna tveksamhet har förresten sträckt sig därhän, att jag under utskottsbehandlingen yrkat avslag på den i ämnet väckta motionen.

Frågan om de utomäktenskapliga barnens ställning erhöll, såsom av utskottsutlåtandet jämväl framgår, en omfattande reglering genom 1917 års lagstiftning, en reglering eller ordning, som, enligt vad erfarenheten givit vid handen, på ett synnerligen verksamt sätt tillgodosett dessa barns rätt och bästa. Efter ytterligare utredning kompletterades ifrågavarande lagstiftning vidare i visst hänseende genom de under år 1928 antagna arvs-lagarna. Utomäktenskapliga barn ha sålunda numera i förhållande till moder och modernefränder samma ställning som barn i äktenskap. Därest de äro att betrakta såsom s. k. trolovningsbarn, ha de — liksom ock deras avkomlingar — rätt till arv efter fader. Denne kan också tillgodose deras intressen genom adoption, genom testamente samt genom i viss ordning avgiven förklaring, att de skola vara berättigade till arv efter honom, en förklaring, som sedan icke kan återkallas. Ovillkorlig rätt till faderns släktnamn föreligger slutligen för trolovningsbarn.

Man har sålunda anledning fråga sig, om det är möjligt att komma så mycket längre, när det gäller att tillgodose de utomäktenskapliga barnens ställning i nu antydda hänseenden. Det får nämligen icke bortses ifrån, att vid varje försök att gå härmed sammanhängande spörsmål närmare in på livet, fara föreligger för kollision med utomordentligt betydelsefulla, för att icke säga fundamentala samhällsintressen och hänsyn, som ingen, förmodar jag, kan bortse ifrån eller negligera. Detta gäller alldeles oavsett den omständigheten, att knappast någon i vår tid vill utan vidare fränsäga sig rätten eller möjligheten att, så långt ske kan, tillgodose rättvisans och billighetens krav med avseende å dem, som det här är fråga om. Lagberedningen, vars förslag låg till grund för 1928 års lagstiftning, kom i varje fall efter ingående undersökning och prövning fram till den slutsatsen, att det näppeligen låte sig göra att gå längre. Kungl. Maj:t och riksdagen intogo ock då samma ståndpunkt, vilken även delades av första lagutskottet.

Om man vidare beaktar, att enligt modern svensk rättsuppfattning utgångspunkten eller grunden för arvsrätten icke är blodsbandet eller skyldskapsförhållandet i och för sig, utan den ekonomiska och sociala samhörighet, som binder samman arvlåtaren och den eventuelle arvtagaren, ges det redan på grund härav vissa gränser, som icke gärna kunna överskridas. En mera vidsträckt eller generell rätt för utomäktenskapliga barn till arv efter fader torde sålunda de flesta av oss rygga tillbaka för. Förutsättningen för en sådan rätt är dock i första rummet, att garantier föreligga för ett otvetydigt fastställande av vem som i det konkreta fallet är fader. Detta är kanske inte så sällan rätt så omtvistat eller tvekelaktigt. Därmed äro vi bl. a. inne på vad som i utskottsutlåtandet benämnes *exceptio plurium*, d. v. s. rätten för en person, mot vilken talan om faderskap eller underhållsskyldighet är anhängig, att framställa invändning om att under konceptionstiden jämväl annan haft samlag

Ang. utomäktenskapligt barns arvsrätt m. m. (Forts.)

med barnets moder. Sådan invändning är nu icke tillåten enligt vår rätt. En mera generell arvsrätt efter fader måste emellertid föra med sig en ändring på denna punkt, och det tillstånd eller rättsläge, som därmed skulle inträda, har väl icke för vårt lands vidkommande, såvitt jag vet, i något sammanhang ansetts eftersträvansvärt. För att belysa detta torde det vara tillräckligt att hänvisa till att en utredning eller bevisning inför domstol om en sådan invändnings befogenhet, efter allt att döma, skulle i många fall framstå såsom i högsta grad obehaglig och smärtsam, icke blott för mödrarna utan just för barnen, och måhända för dessa senare medföra konsekvenser för hela deras fortsatta levnad.

Att jag emellertid här icke avser att söka resa någon spärr mot en utredning i och för sig har sin grund däri, att jag förmenar, att det kan bli va eller visa sig möjligt att utsträcka arvsrätten efter fader till sådana barn och likställda, vilkas föräldrar varaktigt sammanleva utan lagligt äktenskap. Jag känner mig nämligen icke övertygad om att det huvudsakliga skälet, som tidigare rests mot en sådan utsträckning av arvsrätten för utomäktenskapliga barn, är verkligt bärande — den invändningen nämligen att äktenskapet såsom samhällsinstitution därmed skulle försvagas. Häri ligger givetvis något av värde, men jag skulle för min del hålla före, att vi numera knappast äro benägna tillerkänna detta skäl avgörande betydelse. Det är möjligt, att vanskligheter möta att i lag angiva de fordringar på sammanlevnaden, som måste uppställas för att arvs- eller successionsrättsliga verkningar därav skola följa, men jag hoppas, att en utredning skall kunna visa, att dessa vanskligheter icke äro oöverkomliga.

Jag tror nu också, att motionärerna, av vissa uttalanden i motionen att döma, i stort sett dela den av mig här antydda uppfattningen. Men om detta är riktigt, synes mig utskottsutlåtandet icke lyckligt. Detta utlåtande kan lätt tagas till intäkt för en utredning ånyo av alla de problem, som under ett 20-tal år blöttes och stöttes mycket ingående såsom förberedelse till 1917 och 1928 års lagstiftningar. Detta skulle med mitt sätt att se icke vara önskvärt och icke heller på något sätt motiverat. Sådana problem som ett åläggande i lag för makar, såsom motionärerna i en hastig vändning synas visa sympati för, att lämna varandra underrättelse om existensen av utomäktenskapliga barn, eller att upptäckten att den ena maken vid äktenskapets ingående haft sådant barn skulle utgöra boskillnadsanledning för den andra maken, kunna väl knappast motivera någon utredning. Svenska folkets rättsmedvetande av idag omspanner knappast några dylika krav. Med mitt — jag erkänner det gärna — begränsade omdöme måste det ock framstå såsom nästan vågat att i likhet med utskottet antyda att våra successionsrättsliga problem måhända lättare skulle vinna sin lösning, om de upptoges i ett sådant större sammanhang, som en sammankoppling med den allsidiga utredningen av vårt lands befolkningsfråga skulle innebära.

Jag har ju en utomordentlig respekt för denna fråga och därmed sammanhängande spörsmål och även för dem, åt vilka utredningen därav anförtratts, men jag kan inte finna, att det i närvarande läge skulle vara lämpligt eller lyckligt, att den legala arvsrätten skulle underkastas någon omvandlingsprocess i samband därmed.

Såsom jag tidigare anför, herr talman, är det icke min mening att framställa något yrkande om avslag å utskottets hemställan. Jag har i stället velat uttala den förhoppningen, att, oavsett den vidsträckta eller generella formuleringen av denna hemställan, direktiven för en eventuell utredning måtte givas en mera reell och verklighetsbetonad innebörd och därmed ett begränsat syfte.

Ang. utomäktenskapligt barns arvsrätt m. m. (Forts.)

Herr **Åkerman**: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Den förste ärade talaren vidrörde just den viktiga omständigheten, som vi pekat på själva i utlåtandet här, nämligen att det är så, att denna fråga, då den senast var före i riksdagen, förelåg i ett skick, som alla måste ge sitt erkännande åt. Den var omsorgsfullt förberedd och noggrant utredd av lagberedningen. Nu är det ju alldeles klart, att man måste ha den allra största respekt för en sådan undersökning, som var gjord den gången, och vi ha på intet sätt velat underskatta denna. Man må också erkänna, att de åtta år, som sedan dess förflutit icke är någon tid att tala om, när det gäller så stora saker, men det föreligger dock alltjämt från stora kretsar i vårt land en önskan om att man måtte försöka att ytterligare i någon mån se till, om man ej kunde förbättra de utomäktenskapliga barnens ställning. Det är ju en ganska ömmande fråga, och det har även anförts skäl härför, särskilt från kvinnohåll, vilka utskottet icke har ansett sig kunna sluta till öronen för.

Nu har den andre talaren klagat på motiveringen, som han tycker kanske kunnat vara annorlunda, så att man icke skulle kunna komma på den idén vid en blivande utredning att fördjupa sig i spörsmål, som för längesen äro avfödda. Men för det finnes ingen fara alls. Frågan ligger så till, att den nya utredningen sannerligen ej kan taga fel på vad som det närmast rör sig om. Det är ju framför allt de utomäktenskapliga barn, vilkas föräldrar sammanbott någon längre tid, som det pekas på i första rummet. Alla de juridiska spörsmål, som den andre ärade talaren upprullade här, exceptio plurium m. m., är sådant, som vi kunna förbigå. Jag tror icke, att det kommer att vålla några svårigheter. Utredningen kommer naturligtvis i förnuftiga händer. Det blir första klassens folk, som få syssla med detta. Jag tycker därför, att man bör kunna tillmötesgå det särskilt från kvinnohåll här framförda önskemålet, att man måtte än en gång se till, om icke något vidare är att göra för att förbättra ifrågavarande barns ställning.

Jag vågar därför hemställa, att kammaren ville besluta en sådan skrivelse.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stendahl* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion angående åstadkommande av obligatorisk olycksfallsförsäkring för hela folket inom viss åldersgräns, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs änyo andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner rörande utvidgning av den frivilliga försäkringen enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Om utvidgning av den frivilliga olycksfallsförsäkringen.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 214 av herr *Sederholm* och herr *Johansson, Johan Bernhard*, samt motionerna i andra kammaren nr 477 av herrar *Linnér* och *Skoglund* ävensom nr 599 av herrar *Thorell* och *von Seth*.

I motionerna I: 214 och II: 477, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte anhålla, att den år 1928 begärda utredningen angående utbyggande av den frivilliga försäkringen mot olycksfall i arbete måtte i möjligaste mån påskyndas.

I motionen II: 599 hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till 1937 års riksdag framlägga förslag till frivillig olycksfallsförsäkring för självständiga mindre företagare särskilt i jordbruket och hantverket.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

- 1) att motionerna I: 214 och II: 477 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt
- 2) att motionen II: 599 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr **Sederholm**: Anledningen till att jag i denna kammare jämte en annan ledamot i en motion påyrkat en skyndsamt behandling av denna fråga har varit önskvärdheten av att verkligen komma till ett resultat med avseende på den frivilliga försäkringen särskilt för enskilda företagare. Detta är efter vår mening ett synnerligen behjärtansvärt ändamål, och det långa dröjsmålet, som det redogjorts för i utskottets utlåtande, har ju icke gjort den mindre trängande eller dess lösning mindre önskvärd.

Nu hänvisar utskottet här till att utredningen ännu icke kan anses slutförd och att en hel del yttranden ännu icke inkommit, och man får väl finna sig i att avvakta dessa. Men jag ber här att få uttala den förhoppningen och den hemställan till herr statsrådet, att han med all skyndsamt, som är möjlig, måtte föra fram denna fråga till riksdagens behandling och avgörande, och att alltså intet dröjsmål som kan undvikas härvid måtte uppstå.

Med dessa ord vill jag endast uttala min tillfredsställelse i varje fall över att utskottet icke har på något vis ställt sig avvisande vare sig mot motionens reella innehåll eller det speciella yrkandet om skyndsamt utan endast hänvisar till att utredningen ännu icke blivit slutförd.

Jag har intet yrkande, herr talman.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av den gällande obligatoriska statliga olycksfallsförsäkringen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om rätt till
understöd för
varje behövan-
de arbetslös.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående lagstadgad rätt till understöd för varje behövande arbetslös.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 7, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Ström* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen anhålla om skyndsamt utredning och förslag till lag om arbetslöshetsersättning, som lämnade obligatorisk understödsrätt till varje behövande arbetslös.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion, II: 7, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr Nerman: Jag ber att få yrka bifall till motionen med motionens motivering.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu föredragna utlåtandet endast yrkats att kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion angående vidtagande av förnyad utredning om enhetsprisföretagens sociala och ekonomiska verkningar; samt

nr 9, i anledning av väckt motion angående vissa yrkesinspektionen berörande förhållanden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om förbät-
trade arbets-
förhållanden
för kvinnor
och minder-
åriga.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående förbättring av de hygieniska förhållandena å arbetsplatser med kvinnlig eller minderårig arbetskraft.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 347, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Spångberg* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta hos regeringen anhålla om snabb utredning, så att förslag kunde föreläggas 1937 års riksdag, om väsentligt höjda krav beträffande de hygieniska förhållandena på arbetsplatser med kvinnlig och minderårig arbetskraft, varvid även en utökning av den kvinnliga yrkesinspektionen skulle beaktas.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion, II: 347, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr Nerman: Jag ber att få yrka bifall till motionen i fråga med motionens motivering.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare, i enlighet med herr *Nermans* yrkande, på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för J. O. Wiklund, Kalvträsk, från viss betalningskyldighet;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av viss fastighet till Malå kommun i Västerbottens län;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att godtaga ackord å kronans fordringar för försålda kronoegendomar;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 23 december 1914 (nr 451) om hingstbesiktningstvång;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av ett S. Holmgren, Vilhelmina, beviljat lån för anordnande av kalktillverkning;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga områden inom Karlskrona stad;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa fastigheter i Stensele socken;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 16, i anledning av väckt motion angående egnahemslåneverksamheten; samt

nr 17, i anledning av väckta motioner om förstärkning av den s. k. älgskadefonden samt viss ändring i villkoren för bidrag ur samma fond.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om Sveriges utträde ur Nationernas förbund;

nr 2, i anledning av väckta motioner om den internationella rättsordningen och den glömda grundsats om nationaliteternas självbestämningssätt i alla världsdelar m. m.; samt

nr 3, i anledning av väckta motioner om betryggande av freden i Östersjön genom överenskommelser med Tyskland om säkerställande av Nordens nuvarande sydgränser, i väster Sönderjylland och i öster Memelområdet m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 9, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna för kapitalökning i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dels styckjunkaren vid Karlsborgs artilleriregemente H. S. V. Ahlkvist, dels ock B. F. Bodin från dem ådömd betalningskyldighet till kronan;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för underofficeren av 3:e graden på övergångsstat vid kustartilleriet A. V. Hall att tillgodoräkna sig viss tjänstetid för placering i löneklass;

Första kammarens protokoll 1936. Nr 9.

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av mark för utvidgning av Norrlands trängkärs skjutbanc område;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord; samt

nr 31, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till byggnadsarbeten, avseende kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

nr 5, i anledning av väckta motioner om upphävande av tullen å orostat och rostat kaffe; samt

nr 6, i anledning av väckt motion angående verkningarna av det senaste handelsavtalet med Frankrike, särskilt beträffande trävaruexporten;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 och 7 §§ lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 4 och 73 §§ vattenlagen; samt

nr 13, i anledning av väckt motion om viss ändring i 21 kap. 10 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående avskrivning eller avlösning av landskyld och landgille samt andra jämförliga skattepålagor;

nr 2, i anledning av väckt motion om åtgärder för ett snabbare tillhandahållande av de tryckta stenogrammen från första kammarens debatter;

nr 3, i anledning av väckt motion om utredning huruvida och i vilken utsträckning familjebildningen motverkas genom kvinnlig arbetskrafts användande inom olika produktionsgrenar m. m.; samt

nr 4, i anledning av väckt motion om redogörelse i Kungl. Maj:ts berättelser till riksdagen om vad i rikets styrelse sig tilldragit för direktiven för de av kommittéer och sakkunniga bedrivna utredningar.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.20 på dagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 18 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Justerades protokollen för den 12 och den 14 innevarande månad.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde lördagen den 22 innevarande månad företaga val av valmän jämte suppleanter för utseende av riksdagens justitieombudsman och riksdagens militieombudsman samt deras efterträdare.

Detta förslag antogs.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av bilagda läkarbetyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 19 februari till och med den 3 mars 1936.
Stockholm den 15 februari 1936.

Nils Swartling.

Att konsul *Nils Swartling* lider av blodtrycksförhöjning och på grund därav är förhindrad att delta i riksdagsarbetet under minst 14 dagar intygas.
Stockholm den 14 februari 1936.

G. Rystedt,
leg. läk.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 22, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för lämnande av ersättning av statsmedel för taxeringsarbete i Stockholms stad m. m.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 23, till Konungen angående förstärkning av visst anslag under femte huvudtiteln.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1936 den 17 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr	<i>Rodhe, C. W.</i> , överstelöjtnant, Göteborg,	med 23 röster,
»	<i>Andersson, Emil</i> , lantbrukare, Järnbrott,	» 23 » ,
»	<i>Hedvall, Julius</i> , f. d. riksdagsman, Göteborg,	» 23 » ,
»	<i>Eneroth, Ture</i> , arrendator, Högen, Jonsered,	» 23 » ;

vid kontoret i Malmö

herr	<i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	med 23 röster,
»	<i>Lundgren, Axel</i> , redaktör, Malmö,	» 23 » ,
»	<i>Hultgren, Anton</i> , landstingsman, Reslöv, Marieholm,	» 23 » ,
»	<i>Thomasson, Axel G.</i> , lantbrukare, Hejdeholm, Hurva,	» 23 » ;

vid kontoret i Falun

herr	<i>Olsson, Ahlmans Olof</i> , f. d. riksdagsman, Insjön,	med 23 röster,
»	<i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	» 23 » ,
»	<i>Eronn, A.</i> , f. d. riksdagsman, Leksand,	» 23 » ,
»	<i>Eriksson, Ollas E.</i> , f. d. riksdagsman, Fors station,	» 23 » ;

vid kontoret i Gävle

herr	<i>Hellström, H.</i> , kapten, Gävle,	med 23 röster,
»	<i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 23 » ,
»	<i>Törnfeldt, Erik</i> , redaktör, Gävle,	» 23 » ,
»	<i>Bergman, Stefan</i> , landstingsman, Forssa,	» 23 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr	<i>Gyllenswärd, Ernst</i> , lantbrukare, Fågelsång, Vaxtorp,	med 23 röster,
»	<i>Nilsson, C. L.</i> , landstingsman, Olofsbo, Falkenberg,	» 23 » ,
»	<i>Andersson, Janne</i> , byggmästare, Falkenberg,	» 23 » ,
»	<i>Olsson, N. V.</i> , lantbrukare, Ahlslov, Eldsberga,	» 23 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr	<i>Törner, A.</i> , direktör, Härnösand,	med 23 röster,
»	<i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 23 » ,
»	<i>Hallin, Erik</i> , landstingsman, Örnköldsvik,	» 23 » ,
»	<i>Carlsson, E.</i> , ekonomichef, Sollefteå,	» 23 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr	<i>Johansson, Edvard</i> , landstingsman, Häradsköp, Skillingaryd,	med 23 röster,
»	<i>Petersson, J. Aug.</i> , landstingsman, Huskvarna,	» 23 » ,
»	<i>Fors, N.</i> , ekonomichef, Jönköping,	» 23 » ,
»	<i>Estberg, Carl A.</i> , kamrer, Munksjö, Jönköping,	» 23 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Modéer, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	med 23 röster,
» <i>Olsson, John</i> , skräddare, Kalmar,	» 23 » ,
» <i>Ander, E.</i> , lasarettssyssloman, Kalmar,	» 23 » ,
» <i>Jonsson, Axel</i> , landstingsman, Päråd,	» 23 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Appelkvist, Caspar</i> , handelsföreståndare, Ronneby,	med 23 röster,
» <i>Kloo, O.</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 23 » ,
» <i>Thorsell, Carl</i> , kamrerare, Ronneby,	» 23 » ,
» <i>Klemedtsson, Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 23 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Heljetorp, Väse,	med 23 röster,
» <i>Flognfält, G.</i> , f. d. riksdagsman, Flogned,	» 23 » ,
» <i>Johansson, Henning</i> , landstingsman, Hygn, Visnums-Kil,	» 23 » ,
» <i>Eriksson, E. G.</i> , f. d. riksdagsman, Västbro, Värmlandsbro,	» 23 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	» 23 » ,
» <i>Larsson, Nils</i> , lantbrukare, Karlstad, Österslöv,	» 23 » ,
» <i>Jönsson, Sven</i> , f. d. riksdagsman, Fridhill, Lövestad,	» 23 » ,
» <i>Jeppson, Emil</i> , landstingsman, Haraberga, Broby,	» 23 » ;

vid kontoret i Linköping

friherre <i>Hermelin, Gösta</i> , Ulvåsa,	» 23 » ,
herr <i>Hanzén, J.</i> , redaktör, Linköping,	» 23 » ,
» <i>Rydén, C.</i> , järnvägskontrollör, Linköping,	» 23 » ,
» <i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	» 23 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Groth, Gustaf</i> , konsul, Luleå,	med 23 röster,
» <i>Svedberg, Albin</i> , rektor, Boden,	» 23 » ,
» <i>Lantz, E. P.</i> , distriktschef, Luleå,	» 23 » ,
» <i>Bengtsson, Axel</i> , redaktör, Piteå,	» 23 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Wallin, Erik</i> , handelsföreståndare, Lidköping,	med 23 röster,
» <i>Andersson, Justus</i> , kommunalordförande, Karlsborg,	» 23 » ,
» <i>Björk, Gotthard</i> , redaktör, Mariestad,	» 23 » ,
» <i>Carlsson, Adolf</i> , nämndeman, Nykvarn, Leksberg,	» 23 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Eriksson, Karl</i> , f. d. riksdagsman, Lundby, Okna,	med 23 röster,
» <i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	» 23 » ,
» <i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Finspång,	» 23 » ,
» <i>Svantesson, Samuel</i> , nämndeman, Torp, Vånga,	» 20 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Carlsson, E. G.</i> , nämndeman, Katrineholm,	med 23 röster,
» <i>Granath, E. A.</i> , lantbrukare, Kälkesta, Jönåker,	» 23 » ,
» <i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrbo, Nyköping,	» 23 » ,
» <i>Schill, L. A.</i> , f. d. riksdagsman, Västermo, Stora Lundby,	» 23 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Gustafsson, Gid.</i> , redaktör, Sundsvall,	med 23 röster,
» <i>Karlsson, Rob.</i> , f. d. riksdagsman, Gasabäck, Söråker,	» 23 » ,
» <i>Ågren, Hugo</i> , förste bokförare, Kubikenborg,	» 23 » ,
» <i>Berggren, Tord</i> , kamrer, Sundsvall,	» 23 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Lagerkvist, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Umeå,	med 23 röster,
» <i>Karlsson, N.</i> , nämndeman, Tavelstjöv,	» 23 » ,
» <i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 23 » ,
» <i>Lilja, G. H.</i> , tågmästare, Vännäs,	» 23 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Tapper, K.</i> , kassör, Uppsala,	med 23 röster,
» <i>Ekstrand, Åke</i> , e. o. hovrättsnotarie, Uppsala,	» 23 » ,
» <i>Norén, K.</i> , vattenrättsnämndeman, Hågeby,	» 23 » ,
» <i>Wahlstedt, Uno</i> , bagare, Uppsala,	» 23 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Karlström, Hugo</i> , f. d. riksdagsman, Mörby, Västkinde,	med 23 röster,
» <i>Engström, Herman</i> , landstingsman, Slite,	» 23 » ,
» <i>Hansén, Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bondsarve,	» 23 » ,
» <i>Lindstedt, P. S.</i> , handlande, Klintehamn,	» 23 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Sjölin, Bengt</i> , ingenjör, Trollhättan,	med 23 röster,
» <i>Kjerrulf, E. A.</i> , godsägare, Vänersborg,	» 23 » ,
» <i>Lundgren, Anton</i> , poliskonstapel, Vänersborg,	» 23 » ,
» <i>Johansson, Gustaf</i> , kommunalnämndsordförande, Blaxtorp, Sjuntorp,	» 23 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Landstätt, R.</i> , kamrer, Västerås,	med 23 röster,
» <i>Andersson, Fr. O.</i> , fjärdingsman, Hallstahammar,	» 23 » ,
» <i>Sjöfält, Karl</i> , sekreterare, Västerås,	» 23 » ,
» <i>Ekström, L. J.</i> , landstingsman, Ekeby, Hallstahammar,	» 23 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Ljungkvist, J. M.</i> , garvare, Växjö,	med 23 röster,
» <i>Johansson, G. W.</i> , landstingsman, Östad Täckaregård, Väckelsång,	» 23 » ,
» <i>Hultin, Gustaf</i> , lokomotivförare, Älmhult,	» 23 » ,
» <i>Rydström, Eric</i> , f. d. riksdagsman, Vråen, Lidnäs,	» 23 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Åqvist, Torsten</i> , direktör, Örebro,	med 23 röster,
» <i>Molin, C. A.</i> , f. d. riksdagsman, Aspa,	» 23 » ,
» <i>Fromell, A. R.</i> , kontorschef, Örebro,	» 23 » ,
» <i>Karlsson, Johan</i> , landstingsman, Björkmo, Granbergssdal,	» 23 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Henriksson, Henrik</i> , d. y., disponent, Östersund,	med 23 röster,
» <i>Nilsson, Nils</i> , lantbrukare, Tullus, Nälden,	» 23 » ,
» <i>Annér, Wilhelm</i> , redaktör, Östersund,	» 23 » ,
» <i>Holm, Sigurd</i> , typograf, Östersund,	» 23 » ;

suppleanter:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Fagerberg, J. A.</i> , spårvägskonduktör, Göteborg,	med 23 röster,
» <i>Carlbring, Einar</i> , disponent, Göteborg,	» 22 » ,
» <i>Andersson, Sven</i> , expeditör, Göteborg,	» 21 » ,
» <i>Rhedin, C. W. F.</i> , major, Göteborg,	» 20 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Jensen, Martin Christian</i> , f. d. riksdagsman, Lund,	med 23 röster,
» <i>Persson, Olof</i> , landstingsman, Munkarp,	» 22 » ,
» <i>Hagberth, E.</i> , kapten, Klinta, Snogeröd,	» 21 » ,
» <i>Andersson, Assar</i> , nämndeman, Åkarp, Hörby,	» 20 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Wikander, L. E.</i> , ingenjör, Morgårdshammar,	med 23 röster,
» <i>Maritz, Per</i> , kommunalnämndsordförande, Leksand,	» 22 » ,
» <i>Larsson, Liss Olof</i> , landstingsman, Leksand,	» 21 » ,
» <i>Sundström, F.</i> , f. d. riksdagsman, Vikmanshyttan,	» 20 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Norell, J. A.</i> , fabrikör, Söderhamn,	med 23 röster,
» <i>Carlsson, Pontus</i> , målaremästare, Gävle,	» 22 » ,
» <i>Krona, Emil</i> , järnvägstjänsteman, Hudiksvall,	» 21 » ,
» <i>Hansson, Hans</i> , lantbrukare, Bollnäs,	» 20 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Lindblad, H. F.</i> , folkskollärare, Sibbarp,	med 23 röster,
» <i>Bohlers, K.</i> , lantbrukare, Bol, Vessigebro,	» 22 » ,
» <i>Persson, P.</i> , f. d. riksdagsman, Tofta,	» 21 » ,
» <i>Larsson, Oskar</i> , järnarbetare, Halmstad,	» 20 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Lindeborg, J.</i> , kamrer, Härnösand,	med 23 röster,
» <i>Lidström, P.</i> , f. d. riksdagsman, Häxmon, Ådalshiden,	» 22 » ,
» <i>Fahlén, Verner</i> , lantbrukare, Nordanåker, Nyland,	» 21 » ,
» <i>Sundström, O. W.</i> , sågverksarbetare, Kramfors,	» 20 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Karlsson, Anton</i> , arbetsförmedlingsdirektör, Jönköping,	med 23 röster,
» <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	» 22 » ,
» <i>Boman, Rudolf</i> , lantbrukare, Kieryd, Vireda,	» 21 » ,
» <i>Larsson, Einar</i> , lantbrukare, Klevarp, Bogla,	» 20 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Andersson, Oskar</i> , lantbrukare, Torngård,	med 23 röster,
» <i>Therner, R.</i> , agronom, Smedby,	» 22 » ,
» <i>Johnsson, Gotthard</i> , landstingsman, Emmaboda,	» 21 » ,
» <i>Olsson, Waldemar</i> , landstingsman, Oskarshamn,	» 20 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Andersson, Anton</i> , vaktmästare, Karlskrona,	med 23 röster,
» <i>Dahl, Aug.</i> , häradsdomare, Svängsta,	» 22 » ,
» <i>Nelson, Nels</i> , Ekengård, Ysane,	» 21 » ,
» <i>Andersson, O. W.</i> , rektor, Karlskrona,	» 20 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Eliesson, Efraim</i> , ekonomichef, Karlstad,	med 23 röster,
» <i>Andersson, C. W.</i> , lantbrukare, Löved, Forshaga,	» 22 » ,
» <i>Wennberg, G. W.</i> , kassör, Skoghall,	» 21 » ,
» <i>Lövåsen, Frans</i> , landstingsman, Väse,	» 20 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Widén, Edvin</i> , överlärare, Vinslöv,	med 23 röster,
» <i>Vestesson, Victor</i> , nämndeman, Ivetofta, Bromölla,	» 22 » ,
» <i>Elowson, Gustav</i> , lantbrukare, Wä,	» 21 » ,
» <i>Norup, Sam</i> , lantbrukare, Norup, Knislinge,	» 20 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	med 23 röster,
» <i>Hallendorff, Joh.</i> , f. d. landstingsman, Gerstorp, Linköping,	» 22 » ,
» <i>Johnsson, Robert</i> , överassistent, Linköping,	» 21 » ,
» <i>Lindholm, Rud.</i> , kamrer, Linköping,	» 20 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Johansson, Anders</i> , landstingsman, Ersnäs,	med 23 röster,
» <i>Jansson, Gustav</i> , landstingsman, Karlsborg, Vånafjärden,	» 22 » ,
» <i>Hedström, A. R.</i> , ombudsman, Luleå,	» 21 » ,
» <i>Bergström, Ernst J.</i> , grosshandlare, Luleå,	» 20 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Fredberg, G. M.</i> , fabrikör, Finnerödja,	med 23 röster,
» <i>Öster, Ernst</i> , lantbrukare, Fagersanna,	» 22 » ,
» <i>Sundén, Carl</i> , lantbrukare, Hova,	» 21 » ,
» <i>Jakobsson, Märten</i> , kontorist, Falköping,	» 20 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Frost, G. F.</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	med 23 röster;
» <i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 21 » ,
» <i>Ljungberg, A. J.</i> , förste lärare, Norrköping,	» 20 » ,
» <i>Norén, Sven</i> , underinspektör, Norrköping,	» 17 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Smedberg, Harald</i> , direktör, Nyköping,	med 23 röster,
» <i>Boman, Axel</i> , lantbrukare, Gnesta,	» 22 » ,
» <i>Berger, C. O.</i> , folkskollärare, Stigtomta,	» 21 » ,
» <i>Stigberg, Edvin</i> , järnarbetare, Katrineholm,	» 20 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Nilsson, B.</i> , lantbrukare, Skedvik, Attmar,	med 23 röster,
» <i>Modin, Helmer</i> , kapten, Sundsvall,	» 22 » ,
» <i>Kahlin, E.</i> , fanjunkare, Sundsvall,	» 21 » ,
» <i>Lundkvist, Karl</i> , charkuteriföreståndare, Sundsvall,	» 20 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Jonsson, Rudolf</i> , lantbrukare, Stöcksjö,	med 23 röster,
» <i>Grahnen, Alfr. A. son</i> , landstingsman, Granö,	» 22 » ,
» <i>Eriksson, Frans</i> , landstingsman, Bureå,	» 21 » ,
» <i>Jonsson, P. L.</i> , hemmansägare, Sävar,	» 20 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Bengtsson, E.</i> , lantbrukare, Gunnarsbo, Lövsta bruk,	med 23 röster,
» <i>Eriksson, C. J.</i> , landstingsman, Rosenhill, Almunge,	» 22 » ,
» <i>Andersson, T. P. E.</i> , bokbindare, Uppsala,	» 21 » ,
» <i>Samzelius, J. A. T.</i> , andre bibliotekarie, Uppsala,	» 20 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Palmqvist, K. V.</i> , nämndeman, Bomarve, Bander,	med 23 röster,
» <i>Nilsson, C. O.</i> , redaktör, Visby,	» 22 » ,
» <i>Olofson, A. G.</i> , agronom, Visby,	» 21 » ,
» <i>Nilsson, Hj.</i> , drätselkassör, Visby,	» 20 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Andréen, Anders</i> , handlande, Brälanda,	med 23 röster,
» <i>Johansson, A. E.</i> , lantbrukare, Kråkered, Borås,	» 22 » ,
» <i>Lundström, Hj.</i> , direktör, Forsarne, Frändefors,	» 21 » ,
» <i>Andersson, Julius</i> , landstingsman, Lilla Edet,	» 20 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Lundgren, Joh.</i> , ingenjör, Västerås,	med 23 röster,
» <i>Anderson, Iwar</i> , kontorsbiträde, Arboga,	» 22 » ,
» <i>Pehrsson, Pehr</i> , direktör, Sala,	» 21 » ,
» <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 20 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Gustafsson, Amandus</i> , järnarbetare, Växjö,	med 23 röster,
» <i>Karlsson, A. R.</i> , nämndeman, Berg, Släthög,	» 22 » ,
» <i>Pettersson, P. Herman</i> , häradsdomare, Holstensskog, Tolg,	» 21 » ,
» <i>Sandstedt, Ernst</i> , nämndeman, Björkebråten, Ryd,	» 20 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Larsson, Hjalmar</i> , lantbrukare, Edvalla, Glanshammar,	med 23 röster,
» <i>Ahlin, Einar</i> , lantbrukare, Alavi, Hardemo,	» 22 » ,
» <i>Nilsson, Olov</i> , f. d. riksdagsman, Örebro,	» 21 » ,
» <i>Lysell, Karl</i> , grosshandlare, Örebro,	» 20 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Nilsson, Nils</i> , d. y., lantbrukare, Dille, Täng,	med 23 röster,
» <i>Lögberg, J.</i> , hemmansägare, Genvalla,	» 22 » ,
» <i>Olsson, Olof</i> , komm.-nämndsordf., Undrom, Rödön,	» 21 » ,
» <i>Clarín, Ruben</i> , tapetserare, Östersund,	» 20 » .

*Joh. Nilsson.**Ernst Hage.**Knut Petersson.**Ivar Pettersson.*

Tillika beslöts, på framställning av herr talmannen, att protokollsutdrag härom skulle avgå till bankoutskottet med anmodan till utskottet att om valen låta underrätta ej mindre de valda än även fullmäktige i riksbanken samt vederbörande avdelningskontors styrelser.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 1—3, statsutskottets utlåtanden nr 9 och 27—31, bevillningsutskottets betänkanden nr 4—6, andra lagutskottets utlåtanden nr 11—13 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1—4.

På framställning av herr talmannen beslöts att första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om åtgärder för ett snabbare tillhandahållande av de tryckta stenogrammen från första kammarens debatter, skulle uppföras å föredragningslistan för kammarens sammanträde onsdagen den 26 innevarande månad.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 28, i anledning av väckta motioner angående inskränkning i fråga om uppläsandet av världsliga kungörelser vid svenska kyrkans gudstjänster; och

nr 29, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om utomäktenskapligt barns arvsrätt m. m.

*Interpellation
ang. lagbered-
ningens för-
slag till ny
jordabalk.*

Herr Westman erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber om kammarens tillstånd att få framställa en interpellation till justitieministern.

I det uttalande till statsrådsprotokollet den 1 februari 1935, vari justitieministern uppdrog riktlinjer för lagberedningens arbete, framhöll han, att han för sin del hölle före, att den för närvarande mest trängande lagstiftningsuppgiften vore en reform av jordabalken. Sin uppfattning angav justitieministern närmare med följande ord:

»Under de tjugufem år som förflutit, sedan lagberedningen avgav sitt slutliga förslag till ny jordabalk, har behovet av en allmän lagrevision på detta område blivit alltmera kännbart, ett förhållande som bland annat vid skilda tillfällen framhållits av lagrådet. Då de vidlyftiga förberedelserna för inrättande av nya fastighetsböcker numera blivit slutförda och själva uppläggandet av dessa böcker kommit i full gång, synes tidpunkten vara inne att lagberedningen skrider till erforderlig överarbetning av nyssnämnda jordabalksförslag. Härav följer dock icke med nödvändighet att lagberedningens arbetskrafter böra från början helt ägna sig åt berörda uppgift. Med hänsyn till den utveckling som ägt rum under senare år och de nya erfarenheter som kunna hämtas från modern lagstiftning i främmande länder torde vissa specialundersökningar lämpligen böra utföras såsom ett förberedande arbete. Dessa undersökningar synas — under ordförandens ledning — böra utföras av en eller möjligen två av beredningens ledamöter. Med tillgång till de rön som inhämtats vid det förberedande arbetet lär ett av lagberedningen i dess helhet sedermera påbörjat, mera koncentrerat arbete på utformning av lagtext och motiv kunna väsentligen underlättas.»

Sedan justitieministern förklarar, att vad han sålunda anfört gåve vid handen, att lagberedningen lämpligen under någon tid framåt kunde ägna sitt huvudsakliga arbete åt annan lagstiftningsuppgift — frågan om en reform av

Interpellation ang. lagberedningens förslag till ny jordabalk. (Forts.)
aktiebolagslagstiftningen — och utverkat de Kungl. Maj:ts beslut, som voro erforderliga för att ordna detta arbete, erhöll han Kungl. Maj:ts bifall även till en hemställan,

»att en eller, efter chefens för justitiedepartementet bestämmande, två av beredningens ledamöter skola, så snart omständigheterna det medgiva, hava att under ordförandens ledning utföra erforderliga förberedande arbeten för revision av jordabalken,

samt att lagberedningen, sedan utredningen angående revision av aktiebolagslagstiftningen slutförts, skall övergå till behandling av frågan om en reform av jordabalken.»

Av justitieministerns yttrande i sammanhang med hemställan om anslag till lagberedningen i andra huvudtiteln av årets statsverksproposition samt av lagberedningens därtill fogade redogörelse för dess verksamhet framgår, att lagberedningens ledamöter under senare delen av år 1935 varit och alljämt äro upptagna av arbetet med en ny lagstiftning om aktiebolag med undantag för en av dem, vilken erhållit i uppdrag att utföra erforderliga förberedande arbeten för revision av jordabalken och som — jämte det han omhänderhaft vissa uppgifter inom Kungl. Maj:ts kansli samt uppdrag inom jordbruksdepartementet såsom utredningsman beträffande åtgärder till reglering av jordbrukets skuldsättning — i samråd med lagberedningens ordförande påbörjat nämnda arbeten.

Det är givet, att det sålunda igångsatta arbetet på en revision av jordabalken är ägnat att inverka på handläggningen inom riksdagen av frågor rörande ändringar i jordabalken, vilka väckas av enskilda motionärer. Vid arbetet inom riksdagens andra lagutskott har det framstått såsom önskvärt att erhålla närmare upplysningar om planläggningen av detta arbete och om den tid, som slutförandet av dess olika delar eller arbetet i dess helhet kan beräknas komma att kräva.

Under föregående års riksdag tog andra lagutskottet vid avgörandet av viktiga frågor hänsyn till lagberedningens uppdrag att framlägga en omarbetad jordabalk.

När utskottet avgav utlåtande (1935: 9) med anledning av väckt motion om utredning angående en modern hyreslagstiftning, anförde utskottet som ett av skälen att avstyrka motionen:

»Enligt den plan, som framlagts för lagberedningens arbete, skall därjämte en allmän revision av jordabalken påbörjas redan under innevarande vår. Vid detta arbete kommer givetvis hyreslagen att underkastas omprövning.»

En liknande tankegång framträdde även i ett annat utlåtande (1935: 15), vari utskottet behandlade bl. a. motioner, vari yrkades ändringar i andra viktiga delar av jordabalken. Motioner, som innehöllo yrkanden om lagstiftning i syfte att förbättra arrendatorernas rättsläge, avstyrktes av utskottet av skäl, som angavs på följande sätt:

»Enligt den plan, som för någon tid sedan offentliggjordes rörande lagberedningens närmaste arbetsuppgifter, skall en allmän revision av jordabalken inom kort igångsättas. Samtliga de spörsmål, som berörts i de förevarande motionerna I: 258 och II: 343, torde i sammanhang därmed bliva föremål för omprövning. Med hänsyn härtill anser utskottet, som ej finner anledning att nu i detalj yttra sig om de olika frågor, som omförmäls i dessa motioner, att skäl icke föreligga för riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t göra de framställningar om utredning, som påyrkats i motionerna. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang uttala den förhoppningen, att utredningsarbetet på förevarande område så bedrives, att ett slutligt resultat därav kan vinnas inom skäligen tid.»

Interpellation ang. lagberedningens förslag till ny jordabalk. (Forts.)

Vid årets riksdag ha till utskottets handläggning hänvisats ett flertal motioner, som falla inom jordabalkens område.

Den frågan ställer sig då, huruvida det kan vara gagneligt för rättsutvecklingen i landet, att förslag om ändring i jordabalken avstyrkas under hänvisning till att man bör avvakta att arbetet inom lagberedningen på en ny jordabalk slutföres.

Ett svar på denna fråga kan icke givas, utan att man kommer in på spörsmålet, huru det pågående arbetet för att åstadkomma en ny i balkar systematiskt indelad lagbok, avsedd att ersätta 1734 års lag, bör anordnas i syfte att förebygga, att de allmänt erkända fördelar, som äro förenade med en kodifikation icke köpas med den olägenheten, att en alltför tungrodd form ställes i vägen för rättsutvecklingens jämna framsteg.

Det hinder, som ett kodifikationsarbete — liksom även den färdiga kodifikationen — är ägnat att utgöra för rättens oavlätligt fortskridande utveckling, ökas tydligen i samma mån som de avdelningar — balkar — vilka enhetligt färdigställas att ingå i kodifikationen, göras omfattande.

Hade lagberedningen på den tid, då den under Ivar Afzelius' ledning utarbetade ett förslag till jordabalk, funnit det förenligt med sitt uppdrag och eljest lämpligt att i den nya lagboken uppdelade den gamla jordabalken i två eller flera balkar, av vilka en utgjort en balk om nyttjanderätt till fast egendom, skulle vi redan 1907 erhållit en dylik balk, som kunnat ingå som en färdig del i den blivande nya lagboken.

I så fall hade efter den 1 februari 1935 förslag om ändringar av denna del av vår rätt icke kunnat avslås under hänvisning till det ånyo inom lagberedningen påbörjade arbetet med andra jordlagstiftningsfrågor.

Det kan emellertid ifrågasättas, om man ej för att göra lagen lättare tillgänglig för allmänheten borde i fråga om lagstiftningen rörande nyttjanderätt gå ytterligare ett steg i klyvning och utforma en balk för arrende och en balk för hyra.

Måhända skulle det också vara ändamålsenligt att uppdelade den övriga delen av den föreslagna jordabalken i två delar, den ena med de för äganderätten betydelsefulla stadgandena som kärna, den andra med inskrivningsväsendet som sitt huvudinnehåll.

Givet är att, om balkarna göras mindre, lagboken får när den blir färdig, en uppställning, som gör den lätttriligare vid nya framtida omarbetningar inom olika rättsområden.

De synpunkter, som här framhållits närmast med avseende å jordabalken, ha tydligen en räckvidd, som gör dem tillämpliga även på andra balkar, framför allt kanske på handelsbalken och även — trots det skede lagstiftningsarbetet i fråga om den uppnått — på ärvdabalken. Den balkindelning, som fanns i 1734 års lag är för övrigt redan övergiven på andra områden: jorddelningslagen, vattenlagen och strafflagen stå ju färdiga att infogas i den nya lagen som balkar, sönderbrytande den gamla ramen.

För arbetet inom andra lagutskottet är, såsom framgått av det föregående, planläggningen av lagberedningens arbete inom jordabalkens område av praktisk betydelse, och jag hemställer därför om kammarens tillstånd att till justitieministern få ställa följande frågor:

1. I vad mån bör man vid behandlingen inom riksdagen av motioner, i vilka påyrkas ändringar i jordabalken, enligt justitieministerns mening taga hänsyn till det lagstiftningsarbete, som enligt Kungl. Maj:ts uppdrag den 1 februari 1935 skall företagas inom lagberedningen för att åstadkomma förslag till ny jordabalk?

2. När kan lagberedningens arbete med en reform av jordabalken väntas

Interpellation ang. lagberedningens förslag till ny jordabalk. (Forts.)
hava fortskridit så långt, att därpå byggt förslag till ny jordabalk, om denna erhåller hittills avsedd omfattning, kan beräknas bliva färdigt att föreläggas riksdagen?

3. Anser justitieministern, att fördelar skulle vinnas genom att uppdelas den jordabalk, som hittills planlagts, i två eller flera balkar?

4. Om justitieministern ej har en sådan åsikt, vilka åtgärder anser då justitieministern böra tillgripas för att undvika att kodifikationsarbetet blir en alltför tungrodd form, som hindrar rättsutvecklingens jämna framsteg?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,23 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
